Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Muistio

26.1.2023

VN/4165/2022
VN/4165/2022-YM-177

Täydentävä vastine ympäristövaliokunnalle HE 140/2022

Säädösmuutosehdotukset

Ympäristöministeriö ehdottaa seuraavia muutoksia hallituksen esityksessä esitettyihin säädösehdotuksiin.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

1 § Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ja sen palvelujen perustamiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen sekä tietojärjestelmään toimitettavien ja tallennettavien tietojen käsittelyyn.
Lakia ei sovelleta puolustustarkoitusta varten tapahtuvan alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamista koskevien salassa pidettävien tietojen käsittelyyn, kun on kyse

a) Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja alueita koskevien tietojen käsittelystä, jos näitä koskee Puolustusvoimien määrittämä salassapitotarve;

b) Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja tiloja, rakennuksia ja infrastruktuuria koskevien tietojen käsittelystä, jos:

1) tiedon tallentamisen tarve ei ole muun yhteiskunnan kannalta välttämätön tai;

2) kohde sijaitsee Puolustusvoimien alueella tai;

3) kohde sijaitsee Puolustusvoimien alueen ulkopuolella ja salassapidolle on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentissa säädetty peruste.

Perustelut: 1 §:n 2 momenttiin on lisätty puolustusvaliokunnan lausunnossa 9/2022 ehdotettu muutos.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Ympäristöministeriö PL 35 00023 Valtioneuvosto	 Aleksanterinkatu 7 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001	 09 1603 9320 +358 9 1603 9320	 kirjaamo.ym@gov.fi

2 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita.
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä koostuu alueidenkäytön tietovarannosta ja rakennustietovarannosta. Alueidenkäytön tietovaranto sisältää tämän lain 5 §:ssä säädetyt alueidenkäyttöä koskevat tiedot. Rakennustietovaranto sisältää tämän lain 7 §:ssä säädetyt rakentamista koskevat tiedot. Lisäksi tietovarannot voivat sisältää 9 §:n perusteella tallennettuja tietoja.
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä ei saa käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

Perustelut: Ympäristöministeriö ehdottaa 2 §:ään lisättävän uuden 3 momentin, jossa kiellettäisiin arkaluonteisten tietojen käsittely rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä.

Arkaluonteisella henkilötiedolla tarkoitetaan sekä erityisiä henkilöryhmiä koskevia tietoja, jotka on määritelty yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa, sekä tietosuojalain 6 §:ssä, että muita kansallisella tasolla määriteltyjä tietoja, jotka on katsottu valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi. Arkaluonteiset tiedot voivat valtiosääntöoikeudellisesti sisältää esimerkiksi sosiaalihuollon asiakastietoja (PeVL 14/2018 vp) tai luonnollisen henkilön tilitietoja (PeVL 48/2018). Kielto kattaisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitetut rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistomiiin liittyvät henkilötiedot.

Tietojärjestelmässä ei ole tarkoitus käsitellä arkaluonteisia tietoja tai tietosuoja-asetuksen tarkoittamia erityisiä henkilöryhmiä koskevia tietoja. Käsittelyllä tarkoitetaan sitä, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan alakohdassa 2 tarkoitetaan käsittelyllä.

Ehdotetulla lisäyksellä pyritään varmistamaan se, että myöskään muita arkaluonteisia henkilöitä koskevia tietoja ei saa tallentaa, toimittaa, luovuttaa tai muulla tavalla käsitellä tietojärjestelmässä tai sen tietovarannoissa.

4 § Tietovarantojen rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot ovat alueidenkäytön tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Suomen ympäristökeskus ja kunnat ovat rakennustietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.

Kukin rekisterinpitäjä vastaa luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallentamiensa ja toimittamiensa tietojen osalta.

Suomen ympäristökeskus vastaa tietojen luovuttamisesta tietovarannoista.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, Suomen ympäristökeskus vastaa yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikloissa tarkoitetusta informointivelvollisuudesta, 15 artiklassa tarkoitetusta rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy omiin tietoihinsa 30 artiklassa tarkoitetusta selosteesta sekä 32 artiklassa tarkoitetusta käsittelyn turvallisuudesta.

Suomen ympäristökeskus toimii yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä.

Perustelut: Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin Suomen ympäristökeskukselle vastuu ja oikeus luovuttaa henkilötietoa tietojärjestelmän tietovarannoista. Pykälästä korvattaisiin termi julkaista termillä toimittaa. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi pykälän 5 momenttia oikeusministeriön lausunnossaan ehdottamaan muotoon, joka olisi kielellisesti selvempi.

5 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot

Kunnan ja maakunnan liiton on toimitettava viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään valtakunnallisesti yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitetut seuraavat tiedot:

1) tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajaus;
2) kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma;
3) tieto kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamisesta;
4) kaavaehdotus;
5) tieto kaavaehdotuksen nähtäville asettamisesta;
6) hyväksytty kaava;
7) tieto kaavaa koskevan päätöksen muutoksenhaun vireilläolosta;
8) tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta;
9) lainvoimainen kaava;
10) hyväksytyn kaavan selostus;
11) tieto kaavan kumoutumisesta;
12) voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta;
13) rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta;
14) rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
15) toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
16) suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
17) voimaantullut rakennusjärjestys.

Edellä 1 momentin kohtien 4, 6, 9 ja 12 aineistot on toimitettava myös yhteentoimivassa ja koneluettavassa tietomallimuodossa.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimitettavien tietojen rakenteesta.

Perustelut: Ympäristöministeriö ehdottaa pykälästä muutettavaksi termiä julkaista ja sen korvaamista termillä toimittaa. Lisäksi ympäristöministeriö ehdottaa korjattavan 2 momenttiin jääneen kirjoitusvirheen. Aiemmassa muodossa kyse on ollut kohdista 4, 6, 8 ja 11 kun tarkoituksena on ollut tarkoittaa kohtia 4, 6, 9 ja 12. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettaisiin lainvoimainen kaava sekä voimaantullut tonttijako tietomallimuotoisena, eikä tietoa kaavan osan tai sen osan voimaantulosta tai tietoa kaavan kumoutumisesta.

6 § Alueidenkäytön tietojen pysyvät yksilöivät tunnukset

Suomen ympäristökeskuksen on annettava rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä pysyvä yksilöivä tunnus 5 §:ssä säädetyille tiedoille.
Pysyvä yksilöivä tunnus annetaan, kun tiedot toimitetaan ensimmäistä kertaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.
Ympäristöministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pysyvien yksilöivien tunnuksien teknisestä sisällöstä ja muodostamisesta.

Perustelut: Ympäristöministeriö ehdottaa julkaista termin korvaamista termillä toimittaa perustuslakivaliokunnan lausunnon 82/2022 mukaisesti.

7 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavat rakentamista koskevat tiedot

Kunnan on toimitettava viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään maankäyttö- ja rakennuslain 131, 142, 150, 153 ja 153 a §:n mukaiset tiedot rakennuslupahakemuksista, lupapäätöksistä, viranomaiskatselmuksista, loppukatselmuksista sekä osittaisista loppukatselmuksista.

Perustelut: Ympäristöministeriö ehdottaa seuraavaa muutosta 7 §:ään säätämisjärjestyksen vuoksi. Pykälä muutettaisiin rakentamislain hallituksen esityksen osana myöhemmin alkuperäiseen muotoonsa.

Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Ympäristöministeriö ehdottaa siirtymäsäännökseen seuraavaa muutosta. Uusi ehdotettu sanamuoto on:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

Lain 29, 29 a, 30, 40, 40 a, 41, 55, 55 a, 57, 78, 78 a, 78 b ja 79 tulevat voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2029.

Sellaiseen kaavaan, joka on ollut ehdotuksena julkisesti nähtävillä sekä sellaiseen erilliseen tonttijakoon, joka on ollut vireillä ennen 2 momentissa mainittujen säännösten voimaantuloa, sovelletaan säännösten voimaan tullessa voimassa olleita 29, 30, 40, 41, 55, 57, 78 ja 79 §:ää

Kunta ja maakunnan liitto voivat kuitenkin yksittäisen kaavan tai tonttijaon osalta soveltaa 3 momentissa mainittujen vanhojen säännösten asemesta 2 momentissa mainittuja uusia säännöksiä tämän lain tultua voimaan.

Perustelut:

Hallituksen esityksessä olevan siirtymäsäännöksen mukaan kaavat laaditaan voimassa olevan lain mukaisesti siirtymäsäännöksessä mainittuun ajankohtaan asti ja tämän jälkeen uuden lain mukaisesti. Olisi kuitenkin tarpeellista mahdollistaa valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa sekä kaavakohteista ja kaavamääräyksistä koostuvan kaavan laadinta jo heti lain voimaantultua. Eri kuntien ja maakunnan liittojen valmiudet siirtyä uuteen kaavoitustapaan vaihtelevat, joten siirtymäsäännöksen muutoksella varmistettaisiin se, että kunnat ja maakunnan liitot voisivat soveltaa uudessa laissa säädettyjä vaatimuksia jo heti silloin kun kullakin kunnalla tai liitolla on siihen valmiudet. Uuden tai vanhan lain soveltaminen kaavahankekohtaisesti perustuisi toimijan valintaan.

Siirtymäsäännöstöt ehdotetaan jaettavaksi viittaamisen helpottamiseksi momentteihin. Siirtymäsäännöksestä pyydetään myös korjaamaan sinne vahingossa jääneet väärät pykäläviittaukset, voimassa olevassa laissa ei ole a pykäliä.

Muut muutosehdotukset

Lisäksi ympäristöministeriö ehdottaa aiemmin todetun mukaisesti hallituksen esitykseen 139/2022 seuraavia muutoksia.

Rakentamislaki

72 § Rakennuksen viranomaiskatselmusten tietojen toimittaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään

Kunnan on toimitettava tiedot aloitusilmoituksesta tai aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksen aloitusilmoituksesta, aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta toimitettavien tietojen sisällöstä ja tietojen koneluettavasta muodosta.

73 § Rakentamisen lupiin liittyvien tietojen toimittaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään

Kunnan on toimitettava rakennuksen tai muu rakennuskohteen rakentamislupapäätös liitteineen, maisematyölupapäätös, purkamislupapäätös, poikkeamislupapäätös, rakennuksen suunnitelmamalli, rakennuksen toteumamalli ja tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksesta edellytettävistä tiedoista sekä lupapäätösten ja rakennusta koskevien suunnitelmamallien ja toteutumamallien ja tietojen yhteentoimivista ja koneluettavista tiedoista ja niiden toimittamisesta.

Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä

2 § *Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne*

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita.
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä koostuu alueidenkäytön tietovarannosta ja rakennustietovarannosta. Alueidenkäytön tietovaranto sisältää tämän lain 5 §:ssä säädetyt alueidenkäyttöä koskevat tiedot. Rakennustietovaranto sisältää rakentamislain (/20) 72 ja 73 §:ssä säädetyt rakentamista koskevat tiedot. Lisäksi tietovarannot voivat sisältää 9 §:n perusteella tallennettuja tietoja.
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä ei saa käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

7 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavat rakentamista koskevat tiedot

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään toimitettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään rakentamislain 72 ja 73 §:ssä.

Perustelut: HE 139/2022 ehdotetut muutokset noudattaisivat perustuslakivaliokunnan HE 140/2022 vp. antamaan lausuntoon 82/2022, jossa todetaan, että ei ole syytä käyttää yleiskielen vastaista merkitystä ja että sääntelyä on syytä selventää. Pykälissä korvattaisiin termi ”julkaista” termillä toimittaa. Liitelakina olevan tietojärjestelmästä annettavan lain 2 § seuraisi HE 140/2022 vp. käsittelyn aikana ympäristöministeriön ehdottamaa muotoa, jossa kiellettäisiin arkaluonteisten henkilötietojen käsittely.

Kysymys vaikutuksista Ahvenanmaalle

Hallituksen esityksessä 140/2022 on todettu, että esityksellä ei olisi vaikutuksia Ahvenanmaahan. Lakiehdotuksissa ei ehdoteta Ahvenanmaalle velvoitteita tai oikeuksia.

Säädösvalmistelussa on arvioitava, tuleeko ehdotettava laki sovellettavaksi Ahvenanmaalla vai ei. Lainvalmistelijan asiana on selvittää, onko jonkin lain valmistelun yhteydessä aiheellista ottaa esiin kysymys Ahvenanmaata koskevista erityissäännöksistä taikka onko tarpeen esityksen perusteluihin sisällyttää kirjauksia maakunnan oloista tai ehdotetun sääntelyn vaikutuksista Ahvenanmaalla sekä tarvittaessa olla näissä asioissa yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitukseen.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän hankkeen aikana tehtiin selvitys 2021 Ahvenanmaahan kohdistuvista mahdollisista vaikutuksista. Selvityksen lopputuloksena katsottiin, että tietojärjestelmän määrittelytyön perusteella määräytyisivät mahdolliset vaikutukset maakuntaan. Hallituksen esityksen

valmistelun alkaessa helmikuussa 2022, katsottiin, että lakiesityksillä ei olisi vaikutuksia maakunnan toimivaltaan kuuluviin asioihin.

Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan toimivallanjako määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain (1991/1141) mukaan. Itsehallintolain 18 §:ssä säädetään maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista ja 27 §:ssä valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista. Lain 28 §:n mukaan maakunnalle erityisen tärkeät valtakunnan lait edellyttävät maakunnan lausuntoa ennen sen säätämistä. Erityisen tärkeillä lailla viitataan lakeihin, jotka koskevat yksinomaan maakuntaa tai jotka muutoin tulevat olemaan sille erityisen merkityksellisiä (HE 73/1990 vp.). Ympäristöministeriö toteaa, että sen arvion mukaan hallituksen esityksessä ehdotetut lakiehdotukset eivät koskisi maakuntaa, eivätkä olisi maakunnalle erityisen merkityksellisiä.

Maakunnan toimivaltaan kuuluvat rakennus- ja kaavoitustointa, naapuruussuhteita ja asuntotuotantoa koskevat asiat (itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 7 kohta), mutta itsehallintolain 29 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat väestökirjanpitoa. Toimivallan jaon perusteella, hallituksen esityksen 2 lakiehdotuksessa, eli laissa maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta, esitetyt muutokset eivät koskisi Ahvenanmaata, eikä niillä olisi näin ollen vaikutuksia maakuntaan tai sen toimintaan.

Digi- ja väestötietovirasto sekä Ahvenanmaan valtakunnan virasto ovat yhdessä väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjiä. Ahvenanmaan valtakunnan virasto päättää toimialueellaan yksittäistä henkilöä, kiinteistöä, rakennusta ja huoneistoa koskevan tiedon lisäämisestä, muuttamisesta tai korjaamista koskevan rekisterimerkinnän tekemisestä väestötietojärjestelmään. Lainsäädäntöehdotuksissa ei esitetä muutoksia väestökirjanpitoon, sen vastuisiin tai tietojen säilytyspaikkaan.

Ympäristöministeriö on ottanut vielä 26.1.2023 yhteyttä maakuntaan, josta vastattiin, että lakiehdotukset eivät koskettaisi maakuntaa tai maakunnan kuntia.

Jakelu Ympäristövaliokunta

Tiedoksi